

Nr 332.

Av herrar **Björling** och **Sundström** i Skövde, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 210, angående den fortsatta utbyggnaden och organisationen av landets försvarskrafter.

I Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående den fortsatta utbyggnaden och organisationen av landets försvarskrafter (nr 210) föreslås bland annat en personalorganisation vid flygvapnet innefattande förutom underofficerare åtskilliga civilmilitära beställningshavare i underofficers tjänsteklass, företrädesvis avsedda för arbetsuppgifter inom den tekniska delen av tjänsten vid vapnet.

Enligt 1941 års försvarsutrednings av Kungl. Maj:t i princip tillstyrkta förslag skall det fast anställda manskapet vid flygvapnet uppdelas på ett flertal yrkesgrenar, nämligen flygplanmekaniker, signalmekaniker, vapenmekaniker, torpedmekaniker, trupputbildare och expeditionsbiträden samt sjukvårdare. Rekryteringen av underofficerare skall ske bland stammanskap, som genomgått underofficersutbildning. Härfor skall uttagas lämpligt manskap ur följande personalgrupper, nämligen flygplan-, vapen- och torpedmekaniker, som genomgått utbildning till flygförare, signalmekaniker, som genomgått utbildning till flygsignalist samt trupputbildare och expeditionsbiträden, oavsett om flygutbildning genomgåts eller icke.

Uppdelningen av stammanskapet på yrkesgrenar fullföljes sålunda inte i underofficersgraderna. Underofficerarna avses huvudsakligen bestrida befattningar såsom flygförare, flygsignalister, tyg- och vapenunderofficerare, stabsunderofficerare, underofficerare i trupptjänst samt stationsavdelningschefer. Vid sidan av dessa beställningshavare, avsedda för mera »militära» uppgifter, skall för den »tekniska» tjänstens bestridande, förutom i vanlig ordning fast anställda i förutnämnda yrkesgrenar, finnas ett förhållandevis stort antal överfurirer samt civilmilitära mästare och verkmästare.

Anledningen till att särskilda överfurirsbeställningar föreslås inrättade, i vilka beställningshavarna skola uppbära lön enligt lönegraden Mb 1 i gällande manskapsavlöningsreglemente samt äga kvarstå intill viss pensionsålder, anges av 1941 års försvarsutredning vara, att stammanskapet med nuvarande anställningsform icke kunnat bibringas en högt utvecklad yrkesskicklighet. Överfurirerna skola genom långvarig anställning och praktisk tjänstgöring bli särskilt kunniga och rutinerade inom respektive yrkesgrenar. Systemet skall också enligt försvarsutredningens uppfattning medföra, att flygvapnet på ett effektivare sätt än hittills skall kunna tillgodogöra sig den omfattande och dyrbara utbildning, som nedlägges på stammanskapet.

De civilmilitära beställningarna såsom mästare föreslås av Kungl. Maj:t företrädesvis skola rekryteras ur överfurirgruppen. Som kvalifikationsfordran för tillträde till mästarbeställning uppställes krav på genomgång av en särskild mästar kurs, vilken av Kungl. Maj:t föreslås få en varaktighet av omkring 12 månader. Antalet mästarbeställningar är så avvägt, att omkring 30 procent av överfurirerna, tydligen under förutsättning att dessa beställningar helt förbehållas överfurirerna, skola kunna vinna befordran till ifrågavarande civilmilitära beställningar.

Manskapsrekryteringen till de mera tekniska betonade yrkesgrenarna inom flygvapnet skall enligt Kungl. Maj:ts förslag i huvudsak ske bland sådana ynglingar, som vid olika yrkesundervisningsanstalter på särskilda utbildningslinjer i ett- eller tvååriga kurser förberett sig för vinnandet av fast anställning inom i första hand yrkesgrenarna flygplan- och vapenmekaniker. För närvarande pågår genom chefens för flygvapnet försorg särskild utredning om yrkesutbildning för ynglingar, som önska anställning vid flygvapnet. De som vinna fast anställning skola därefter i de olika manskapsskolorna under tre år erhålla ytterligare specialutbildning för sina uppgifter inom den tekniska tjänsten, innan de i full utsträckning tagas i anspråk för praktisk tjänstgöring. Med hänsyn till den avsevärda förbättring i rekryterings- och utbildningsavseende, som här föreslås, ter det sig egendomligt, att departementschefen med anledning av ifrågasatt utbyte av viss civil personal vid flygvapnet mot *överfurirer* förklarar, att »de erfarenheter, som framdeles vinnas beträffande överfurirernas användbarhet, böra läggas till grund för ett slutgiltigt bedömande av denna fråga». Kan ett bestämt avgörande icke nu träffas på denna punkt, synes tveksamhet beträffande *furirernas* kvalifikationer och användbarhet vara än mera befogad. Är resonemanget sakligt grundat, måste den tekniska tjänsten vid flygvapnet hittills ha byggt på en synnerligen bristfällig organisation. Å andra sidan synes hittills vunnen erfarenhet icke motivera en sådan slutsats.

Av de gjorda uttalandena kan den, som närmare studerar den föreliggande propositionen, alltså lätt få intrycket, att utbildningskraven beträffande flygvapnets personal i den tekniska tjänsten äro förvånansvärt högt upptrivna, men att utbildningen ändock är otillräcklig för att de militära beställningshavarna i manskapsgrad skola kunna bestrida annat än skäligen enkla uppgifter inom organisationen. Detta intryck motväges i någon mån av försvarsutredningens ståndpunktstagande till frågan om den tidigare berörda mästar kursens varaktighet. Denna föreslogs nämligen av försvarsutredningen skola omfatta endast sex månader mot av Kungl. Maj:t nu föreslagna tolv. Därest denna mästar kurs avses genomgås endast av en del överfurirer, något som i och för sig får anses naturligt, måste emellertid den i princip av Kungl. Maj:t förordade stora överfurirskadern bli relativt dyrbar i förhållande till den arbetseffekt, flygvapnet kan utvinna av kaderns enskilda beställningshavare. Detta synes böra medföra, att frågan om ändrad personal- och utbildningsorganisation vid flygvapnet göres till föremål för närmare utredning.

Föredragande departementschefen framhåller i ett par sammanhang, att det förefinnes en betydande skillnad mellan stammanskapet vid flygvapnet och stammanskapet vid övriga försvarsgrenar. Vid behandlingen av frågan om avvägningen mellan personal i militär och teknisk tjänst göres sålunda följande uttalande: »Huvuddelen av stammanskapet vid flygvapnet tjänstgör i teknisk tjänst, d. v. s. främst under ansvarsfyllt arbete med flygmateriel av olika slag, och fullgör sålunda icke någon egentlig underbefälstjänst av samma slag, som förekommer vid exempelvis armén. Detta förhållande inverkar såväl på stammanskapets ställning inom vapnet som på dess rekrytering och utbildning.» Konstaterandet förefaller knappast riktigt, alldenstund en i princip liknande uppdelning som vid flygvapnet av stammanskapet på olika yrkesgrenar förekommer också vid marinen, framförallt vid flottan. Där är emellertid samma yrkesgrensuppdelning principiellt genomförd också i underofficersgraderna och någon civilmilitär personal i underofficers tjänstklass förekommer icke i flottans tekniska tjänst. Beträffande den tekniska yrkesutövningen torde emellertid någon gränsdragning icke kunna göras mellan exempelvis flottans underofficerare (maskinister eller mästare) och flygvapnets civilmilitära mästare av olika kategorier. Möjligen föreligger den skillnaden, att flottans underofficerare i teknisk tjänst erhållit en betydligt bättre utbildning än flygvapnets civilmilitära mästare i regel hittills erhållit och avses erhålla vid ett bifall till den föreliggande propositionens förslag i denna del.

Ändamålsenligheten av den vid flottan i här berört avseende tillämpade personalorganisationen är erfarenhetsmässigt bestyrkt. Det kan därför ifrågasättas, om icke en liknande organisation vid flygvapnet skulle vara att föredraga framför den av Kungl. Maj:t förordade. Det synes som om den goda och med civil motsvarande yrkesutbildning direkt jämförbara utbildningen av flottans tekniska personal skulle ha medfört betydande fördelar i såväl rekryterings- som effektivitetsavseende. Föredragande departementschefen framhåller visserligen att arbetsuppgifterna för verkmästare och mästare äro av helt annat slag än de uppgifter, som åvila den militära personalen av underofficers tjänstegrad, men argumentet har intet avgörande bevisvärde, ty vid flottan finnes det obestriddigt underofficerare, vilka inom sina yrkesområden ha motsvarande arbetsuppgifter som flygvapnets civilmilitära personal av underofficers tjänstklass.

De civilmilitära beställningshavarna vid flygvapnet torde, vilket också framhålls av föredragande departementschefen, i vissa avseenden ha sådana tjänsteuppgifter, att fordran på allmänmilitära kunskaper måste ställas på dessa beställningshavare. Detta är ett av motiven till försvarsutredningens av Kungl. Maj:t förordade förslag, att mästareställningarna vid flygvapnet företrädesvis skola rekryteras ur överfurirskadern. Under sådana förhållanden synas skälen vara desto mera bärande för att frågan om ändrad personalorganisation vid flygvapnet göres till föremål för grundlig utredning.

Som ett ytterligare skäl för den av Kungl. Maj:t förordade utbildnings- och personalorganisationen vid flygvapnet hänvisas till därav följande förbättring

av befodringsutsikterna på den tekniska linjen för flygvapnets manskap. De beräkningsgrunder, som lett fram till denna slutsats synas dock icke vara hållbara. Kungl. Maj:t beräknar sålunda, att i medeltal 15—20 procent av stammanskap tillhörande yrkesgrenarna flygplan-, vapen- och torpedmekaniker skulle kunna vinna befodran till underofficerare och att av återstoden omkring 35 procent skulle kunna vinna befodran till överfurirer. Utan kändedom om stammanskapets avsedda uppdelning på olika yrkesgrenar kan beräkningens tillförlitlighet icke helt kontrolleras. Dock må framhållas, att antalet underofficerare utgör 23.42 procent av antalet omsättningsbart fast anställt manskap. Då stammanskap och underofficerare med hänsyn till avgångsålder m. m. icke äro direkt jämförbara personalgrupper, torde befodringsmöjligheterna för stammanskapet i enlighet med hittills vedertaget bruk böra beräknas så, att den årliga rekryteringskvoten för de bägge kategorierna tages till utgångspunkt. Vid en genomsnittlig anställningstid av sju år kommer nyrekryteringen av manskap att omfatta omkring 500 beställningshavare årligen, och vid en genomsnittlig befodringsålder av 25 år kommer det årliga rekryteringsbehovet av underofficerare att uppgå till omkring 32 beställningshavare. Befodran till underofficer torde därför kunna uppnås av 6.4 procent av de årligen anställda. Räknar man med en genomsnittlig anställningstid av 5 år, vilket förefaller mera sannolikt, lär befodringsprocenten inte kunna bli högre än 4.57. Enligt i princip samma beräkningsgrund kommer man till det resultatet, att den befodringsmöjlighet, som erbjudes genom inrättandet av överfurirsbeställningarna, är långtifrån så gynnsam som i propositionen uppgives.

Här har redan tidigare framhållits, att ett överförande av de civilmilitära beställningshavarna av underofficers tjänsteklass vid flygvapnet till militära beställningshavare och en härefter avpassad utbildning sannolikt skulle leda till ökad effektivitet inom personalorganisationen. Härvid kan man inte bortse från, att den ur kvalitativ synpunkt förbättrade manskapsrekrytering, som beräknas erhållas därigenom, att volontärbeställningarna vid vapnet förbehölles sådana ynglingar, som före inträdet i den militära tjänsten genomgått yrkesundervisningsanstalternas mekanikerlinje, ännu så länge är en hypotes. Några praktiska erfarenheter ha inte vunnits, huruvida ifrågavarande ynglingar verkligen komma att söka sig till flygvapnet. Också av denna anledning synes effektivitetskravet bjuda, att man närmast inriktar sig på att förbättra utbildningen inom flygvapnet. Detta torde kunna ske därigenom, att de civilmilitära beställningshavare, varom här närmast är fråga, genomgå särskild underofficersutbildning enligt flottans system för att därefter såsom underofficerare fortsätta tjänstutövningen inom vederbörlig yrkesgren.

En sålunda ändrad utbildningsorganisation torde icke kunna genomföras med mindre personalorganisationen rationellt ändras, varvid den principiella strävan bör vara att minska stamkaderns kvantitet till förmån för dess kvalitet. Ett av skälen till att vid flygvapnet inte ifrågasättes en så rationell utbildningsordning för det fast anställda manskapet som vid armén synes vara, att 1941 års försvarsutredning räknat med att stammanskapet skall vara använd-

bart för tjänst i lägre befattningar i krigsflygförbanden efter i allmänhet ett års utbildning. Därest stammanskapet efter denna förhållandevis korta utbildningstid skall vara användbart i mindre kvalificerade befattningar lär det väl förhålla sig så, att värnpliktiga med fördel skola kunna utnyttjas för bestridandet av samma befattningar, helst som utbildningen för dem numera fastställts till ett år och flygvapnets värnpliktiga uttages under hänsynstagande till den särskilda lämpligheten för denna tjänst samt utnyttjandet av stammanskap under alla förhållanden blir dyrbarare än utnyttjandet av värnpliktiga.

Det vill vidare synas som om utnyttjandet av äldre stammanskap för befattningar som 2. mekaniker och av överfurirer som 1. mekaniker på samtliga krigsflygplan skulle innebära ett oekonomiskt tillvaratagande av den personal, vapnet förfogar över. Utan eftersättande av effektiviteten torde det vara möjligt att begränsa i vart fall kadern av överfurirer. De härigenom uppkommande utgiftsminskningarna kunna i stället utnyttjas för att ge den återstående personalen en så effektiv utbildning som möjligt, varigenom dess arbetsprestanda och arbetsledarförmåga förbättras. Personalbehovet kan då utan eftersättande av det säkerhetsmoment, som så långt möjligt bör beaktas, utfyllas med ett större antal värnpliktiga än vad försvarsutredningen och Kungl. Maj:t i föreliggande proposition beräknat erforderligt.

På anförda skäl hemställas,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den fortsatta utbyggnaden och organisationen av landets försvarskrafter och med beaktande av i denna motion anförda synpunkter måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om närmare utredning och framläggande av förslag för riksdagen om ändrad personal- och därav avhängig utbildningsorganisation vid flygvapnet.

Stockholm den 27 april 1942.

Carl Björling.

Walter Sundström,
Skövde.